

BIBLIOTEKA
SHTETIT

81H-32

263.

**MIHALLAQ
QILLERI**

DEBIMI

IHIJEVE

NOVELE ETREGJME

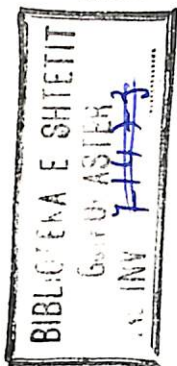
814-52

IV/63

MIHALLAQ QILLERI

DEBIMI I HIJEVE

Novelë e tregime

2101

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

KËNGË E NGROHUR NËN SHARK

I

Mëngjesi zbardhi i vrenjtur. Një natë më parë qielli ishte qartësuar, dhe yjet e largëta kishin mbirë në hapësirën blu. Por, kur u gdhi, u pa që dëbora kishte rënë tinëz, kishte shkrirë përsëri dhe vetëm në anët perëndimore të çatave kishte lënë gjurmë të bardha. Tani dielli dilte e fshihej prapa reve të mëdha e të zeza që vozisnin në qiell. Më pas gjithçka u errësuar. Frynte erë e lehtë dhe e ftohtë. Dalgandalë mjegulla la malet dhe u shty më poshtë mbi fshat. Era solli me vete një shtrat dëbore kokërrimë. Julia shikonte nga dritarja se si hidheshin harabelët e ve gjël sa nga një plis te tjetri. Gropëzat e tokës së punuar u zbardhën.

Përballë dukej shkolla, dyqani dhe një cep i godinës së furrës. Drurët e gjatë e të zhveshur, me degët që u lëkundeshin lehtë nga era, filluan të visheshin ngadalë me dëborë. Një gushkuq qëndroi në parvazin e dritares, cicëriu me ankim dhe fluturoi mbi një degë ferre. Toka u zbardh krejt. Vetëm kërcenjtë e barit të korrur gjatë verës nxinin akoma. Soba kërciste lehtë dhe nën rrathët e sipërm dalloheshin gjuhëzat e kuqe të flakës. Dhoma ishte errësuar. Julia mënjanoi perdet. Korenti ishte prerë na-

tën. Në sobë drutë e djegur u shembën dhe zjarri u gjallërua akoma më shumë.

Ra zilja e shkollës.

Julia u kujtua se atë orë kishte mësim në klasën e gjashtë dhe u ngrit të dilte. Dëbora e kishte tërhequr gati si një fëmijë. Në qytetin e saj bregdetar nuk binte kurrë dëborë. E shumta, në dimrat e vështirë, kokërrizat e dendura të breshrit formonin mbi asfaltin e rrugëve një shtresë të hollë, që zhdukej pas disa minutash. Veshi shoshonet, pallton, lidhi pas qafës një shall të leshtë dhe mori çantën. Te pragu i shtëpisë u kujtua për çadrën. Por... Buzëqeshi me vete dhe hodhi hapin e parë. Dëbora kishte nisur të binte flokërendë. Në rrugë gjurmët e saj linin brazda të stërgjatura, ngaqë dëbora ishte akoma shumë e butë.

Oborri i shkollës gumëzhinte. Ajo qëndroi një çast në hyrje të tij. Topat e dëborës fluturonin mbi kokat e nxënësve. Kishte rrezik të thyhej ndonjë xham. Mësuese Julia ishte gati të ndërhynte, që nxënësit të pushonin lojën, por vuri re e habitur se bashkë me ta luanin edhe mësuesit. Maria, për shembull, kishte zënë kokën me duar dhe, me supe të mbledhura, priste që Jani ta godiste me topin e dëborës. Ajo, nga frika, vazhdoi të ecte ngadalë, thua se tinëz, mirëpo kaloi gjithë oborrin pa u prekur. Pas xhamit të sallës së mësuesve vuri re fytyrën e ngushtë me buzë të mbledhura të mësuesit të letërsisë. Ai, herë pas here, me gishtin dëftues të dorës së djathtë ngrinte syzet e bardha. Julia i pa këto të gjitha vetëm në dy-tri minuta dhe për herë të parë ndjeu një farë keqardhjeje për të; iu duk fare i vetmuar mes gjithë asaj hareje që kishte pushtuar shkollën. Sa hapi derën e sallës së mësuesve, pa shpinën

masive të Fatmirit, që ato çaste kishte kryqëzuar duart dhe përplaste lehtë këmbën e majtë. Salla ishte gjysmë e errët. Siç duket, ai nuk e ndjeu që u hap dera, sepse vazhdonte të qëndronte akoma me fytyrë nga dritarja. Pikërisht atë çast një top dëbore kërciti në dritare dhe mësuesi u hodh përpjetë. Julia buzëqeshi.

— Çmenduri!, — klithi befas ai.

— Bukur, hë?, — pyeti atë çast Julia duke qeshur.

Ai u kthye rrëmbimthi drejt saj dhe rregulloi syzet.

— Bukur?!, — tha pa e dalluar akoma mirë atë që foli. Bardhësia e dëborës i kishte vrarë sytë miopë. Dalngadalë figura që qëndronte përballë tij u lëkund dhe ai shpejt dalloj Julinë. — Ju thatë «bukur»?

— E pse jo?, — vazhdonte të buzëqeshte Julia. — Vetëm ti nuk paske dalë të luash.

— Të luaj?! Edhe ju... as ju nuk ju pashë... Të luaj? — Ai mblodhi buzët me përçmim.

Ajo iu afrua më pranë.

Ky djalë, njëzet e shtatë vjeç, trupgjatë, fytyrimtë, me flokë të verdhë të shkurtër, që i mbante të krehur përpjetë, kishte ardhur në atë fshat më 30 gusht, një ditë pas Julisë. Pesë vjet me radhë pat dhënë mësim në qytetin e tij të lindjes dhe tani e kishin transferuar këtu. Ai erdhi krejt i heshtur, — kishte buzëqeshur vetëm kur i patën thënë se disa net do të flinte së bashku me shokët në një barrakë të bonifikimit, — dhe i heshtur mbeti për pesë muaj me radhë. Flitej se shkruante poezi, por gjatë atyre pesë muajve nuk kishte botuar asnjë. Në dhomë flinte së bashku me dy shokë të tjerë, por gatuante veç, hante ve-

tëm në pjatat e tij, pinte ujë me gotën e tij, dhe duhani e nervozonte. Orët e tij të mësimit ishin një model i përsosur, dhe drejtoresha shpesh druhej të hynte për kontroll tek ai.

Këto të gjitha Julisë i kaluan nëpër mend vetëtimthi dhe vetëm tani ajo besoi gjithçka. Mund mos të të pëlqejë muhabeti me dy shokë, mund të jesh nazeli në të ngrënë, por mos të të pëlqejë loja e gjithë shkollës, në një ditë aq të bukur, ç'dreq poeti të jesh ti?

— Ti duhej të dilje, Miri!, — i tha ajo, duke e kapur lehtë nga cepi i mëngës së palltos. — Është vërtet shumë bukur! Fshati i murmë është zbardhur... Ti shkruan dhe...

— Këto i ndiej edhe unë, — u përgjigj ai kokulur. Kjo vajzë gjithmonë e mundte me logjikën e saj. — Virgjëria e dëborës së parë, ja ç'duhet të jetë e bukur. Kurse këta, — ai tregoi me gisht nxënësit që luanin përjashta, — këta e ndyjnë këtë virgjëri... Ja ç'desha të them. Ndoshta nuk e shpreha drejt mendimin... Ju... ti, më kuptove? — Vështroi orën, dhe duke mos mundur të dallonte qartë akrepat, u afrua pranë dritares. Kërciti një top dëbore. Kësaj radhe xhami krisi dhe në sipërfaqen e tij shkanë rrëke me copëza dëbore të butë.

— Vandalizëm!, — klithi përsëri mësuesi i letërsisë. — Po tani? Kush e ka shërbimin sot, xhanëm? Pse nuk i bien ziles? Kaloi dy minuta!

Julia i ktheu shpinën dhe doli. Në korridor, mbi një tavolinë, ishte vendosur zilja e shkollës, një zile e vogël bronci. Ajo i ra. Tingujt shtuan një çast zhurmën e nxënësve, që shpejtonin të hidhnin, kush e kush më parë, topat e fundit të dëborës... Pastaj ra qetësi... Dëborë vazhdonte të binte flokërendë.

II.

Pas mësimit Fatmiri doli i fundit nga shkolla. Zbriti deri afër xhadesë së makinës, pastaj iu kthye mendja dhe nisi të ngjitej në pjerrësinë e një kodre. Atje dëborë kishte krijuar togje të mëdha mbi përrallet e shkurtra dhe bardhësia të merrte sytë. Fatmiri qëndroi disa minuta duke vështruar peisazhin. Pastaj, me bishtin e çadrës vizatoi në dëborë dy iniciallet e emrit të tij. Këtë e bëri aq i druajtur, sa më pas u pendua që çenoi bardhësinë.

Në dhomë, Jani kishte ndezur zjarrin në oxhak dhe po skuqte vezë. Ja, kështu i ndodhte gjithmonë. Fatmiri do të mbetej i fundit për të gatuar. Ndërkohë shtrihej në krevat dhe lexonte diçka. Por atë ditë nuk i pëlqente të shtrihej. Doli përsëri jashtë. Që në prag të derës vuri re se si lugjet e tjegullave të çatisë kishin nisur të formonin stalaktite të akullta. Gorrica, atje tej, ishte rënduar aq shumë me dëborë, sa ngjante me një çadër të bardhë.

— Mbarova!, — tha Jani, duke i rënë lehtë në sup. — Eja të gatuash. Zjarr ka plot.

— Po, — iu përgjigj ai pa kthyer kurrizin.

Gjysmë ore më vonë ai ishte shtrirë në krevat dhe shikonte tavanin me duar të kryqëzuara nën kokë. I pëlqente kjo qetësi, që pushtonte aq rrallë dhomën e tyre. Zakonisht aty bëhej zhurmë dhe ai inatosej për hiçgjë. Jani me Gjarin i dukeshin tipa tepër të ekzaltuar, që grindeshin për gjëra të vogla. Natyrisht që, nga të dy, Jani i pëlqente më shumë. Të paktën, ai lexonte letërsi artistike dhe kjo për Fatmirin kishte shumë rëndësi. Sa për Gjarin, ai dukej sikur nuk çante kokën për asgjë më shumë sesa për orët e mësimit. Thua jse gati çdo ditë zhdukej

nga dhoma dhe, kur kthehej, tregonte ndodhira nga jeta e fshatit. Kishte raste kur në dhomën e tyre vinin edhe vajzat. Maria i ngjante Gjarit, ndërsa me Julinë ndryshonte puna. Ai e ndiente se ajo kishte një zemër të butë e të bardhë, «ja, ashtu si dëborë», mendoj Fatmiri. Megjithatë edhe asaj sikur i pëlqente zhurma, sepse të qeshurën e kishte në majë të buzëve.

Ai u kthye përmbys. Mbi kokë të krevatit ishte dritarja e vogël me dy shufra hekuri paralele. Dikur këtu ishte shkolla e vjetër, vetëm me dy klasa kolektive, ndërsa tani që u bë e reja, njërën nga dhomat ua liruan arsimtarëve. Kurse vajzat flinin në një familje të fshatit. Nga dritarja ai po shikonte tani vijën e përthyer të kodrës, ku ishte ngritur njëra nga lagjet e sipërme. Konturi ishte fare i zbetë, sepse kodra dhe qielli kishin gati të njëjtën ngjyrë. Ja, të rrije kështu, shtrirë, dhe të mendoje... të mendoje... të mendoje pa pushim, ishte padyshim kënaqësia më e madhe.

Fatmiri ndjeu se Jani u ngrit nga shtrati. Zgjati dorën dhe mori nga parvazi i dritares syzet. Pa se si ai veshi këpucët, pallton, lëmoi me dorë flokët e verdhë dhe u pa në pasqyrën mbi oxhak.

— Unë po dal, — i tha ai Fatmirit. — Në vatrën e kulturës bëhen provat për festivalin. Fillojnë në orën katër. Nuk do të vish?

— Jo, — iu përgjigj shkurt Fatmiri.

Jani hapi derën. Në prag të saj qëndroi gjatë me duar në xhepa, duke vështruar diçka përtej oborrit.

— Po zbresin edhe vajzat, — tha ai.

Si nuk mori përgjigje, mbylli derën dhe doli.

Tani po! Mund të rrije dy a tri orë fare i qetë.

Të lexoje pa të shqetësuar njeri. Bile dhe mund të shkruaje. Kjo bardhësi dëbore, ku nuk dallohej asnjë gjurmë, kishte në vetvete diçka nga qetësia e shpirtit. Mendimi nuk përplaslet gjëkund; vetëm fluturon, ulet e ngrihet, dridhet e ngrohet, kënaqet e hidhërohet... Vetmi... Por befasi ai u drodh. «Jo! Kjo nuk bën pjesë në natyrën njerëzore. Gjersa rreh një zemër, shfryn një vullkan», — tha ai me vete. Ky mendim iu duk i saktë dhe shpejtoi ta shënonte. Në të thelluarën e dritares ishin rradhitur librat dhe fletoret e tij. Blloku i shënimeve me kapakë blu ishte në cepin tjetër. Zgjati dorën dhe e mori.

Befasi dikush trokiti në derë. Fatmiri futi shpejt e shpejt nën jastëk bllokun e vogël dhe u kthye në njërin krah. Kushdo që të ishte, atij nuk i pëlqente kjo vizitë. Për disa sekonda me radhë heshti. Trokitën përsëri. Pastaj dera u hap dhe në prag të saj u dha Petriti, elektrikisti i fshatit. Ai buzëqeshi që atje tej. Zgjati dorën dhe rrotulloi çelësin e dritave. Dhoma u ndriçua.

— Si u ngryste, profesor?, — tha Petriti.

— Mirë.

— Të qenka shuar fare edhe zjarri! Nuk mbërdhin?

— Jo.

Petriti fërkoji duart. Ishte lagur. Opingat i llokoçitnin, dhe që atje tej mund t'ia dalloje pantallonat e lagura. Mbi vetullën e djathtë kishte zënë vend një flokëz dëbore që i rëndonte shikimin. Ai ishte një burrë trupvogël rreth të tridhjetave, i dobët, një grusht njeri, siç thoshte vetë, kurse Gjari mendonte se nuk duhej të peshonte më shumë se një thes me çimento. Po ishte shpuzë! Ja, tani kushedi se nga vinte. Linjat elektrike zgjateshin mbi një re-

liev tepër të thyer dhe, që të vërtetonte difektin, duhej të ngjiste dhe të zbriste shumë kilometra rrugë. Dhe në dimër kjo ndodhte shpesh. Në verë ndryshonte puna, ndaj edhe fshati i kishte ngarkuar edhe vatrën e kulturës.

Tërhoqi me zhurmë një karrige dhe e vendosi pranë oxhakut. Mblodhi njërën mbi tjetrën copat e druve të mbetura në vatër dhe me majën e gishtit grumbulloi një e nga një thëngjijtë e ndezur poshtë tyre. Pastaj u fryu e u fryu, derisa zjarri u ndez. Gjithë këtë punë e bëri pa folur. Kur flaka mori për-pjetë oxhakun, hoqi opingat dhe drejtoi nga zjarri tabanet e lagura.

— U plevitosa, beson? Në Mallkeq e gjeta. . .

— Çfarë?

— Difektin. Ishin përdredhur dy tela. . .

Petriti zgjati duart e vogla drejt flakëzës e luajti ca minuta me të. Mundohej të rrëmbente një grusht flakë.

— E di përse erdha?, — tha pastaj.

Fatmiri e vështroi drejt në sy.

— Jo, — tha.

— Kemi një hall dhe vetëm ti mund të na ndihmosh. Më kanë thënë se bën vjersha. Tani, për festivalin, na duhen ca tekste të reja këngësh. Si thua?

Fatmiri u mendua.

— Do të mundohem, — iu përgjigj, pa e parë drejt në sy.

— Tani. . . ti e di vetë. Ç'të të mësoj unë! Jo dritat, jo shkolla e re, jo gruri që vitin e kaluar u bë si asnjëherë tjetër, jo bagëtia. . . Punët e fshatit, me një fjalë! Se ishim shumë të varfër dikur dhe tani kemi bërë shumë.